

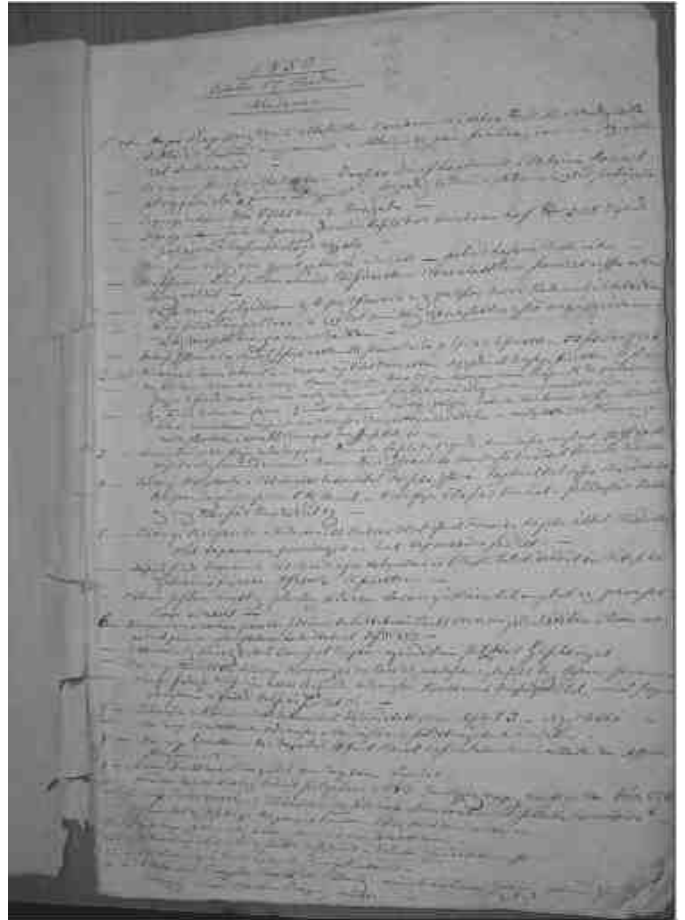
KATONA CSABA

ÉCSY LÁSZLÓ NAPLÓI A VÁROSI HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNYBEN

Rómer Flóris bencés szerzetes, a kiváló régész és természettudós az alábbiakat vetette papírra a 19. századi Balatonfüred egyik legismertebb alakjáról: „... ki nélkül Savanyú-vizet nem is képzelhetem magamnak ...”¹ A férfi, akit Rómer ekképp jellemezett, nem más, mint a fürdőtelep igazgatója, Écsy László. Balatonfüred Város Önkormányzata és a Balatonfüred Városért Közalapítvány jóvoltából az ő naplói kerültek a múlt év végén a Városi Helytörténeti Gyűjtemény tulajdonába, és a tervek szerint ezek szövegének kritikai kiadása még az idén napvilágot lát.

Miért is jelentősek ezek a források? Rómer Flóris fenti idézete már sejteni enged, hogy Écsy Lászlónak nem akármilyen szerepet játszott a fürdőhely múltjában. S valóban: az 1807-ben Péren született Écsy több min ötven éven át volt fürdőigazgató Füreden.² Fiatalon, 1831-ben állt – mint írnok – a tihanyi bencés uradalom szolgálatába. Néhány évvel később, 1834-ben egy tűzvész elpusztította a fürdőtelep tekintélyes részét, és a károk helyrehozatala után a korszerűen újjáépített fürdőt az apátság – szemben a korábbi gyakorlattal – nem adta bérbe, hanem saját irányítása alá helyezte úgy, hogy Écsyt 1835-ben az apát fürdőfelügyelőnek nevezte ki.³ Ezt a posztot aztán több mint fél évszázadon át, egészen 1888-ig töltötte be.

Écsy a gyakorlatban csak egy évvel később, 1836-tól kezdte meg működését, mivel ekkor járt le a fürdő korábban megkötött bérleti szerződése.⁴ Kezét azonban ezután is erősen megkötötte az, hogy pénzügyi kérdésekben a tihanyi uradalmi számvevőszéknek volt alárendelve, amelynek élén 1851-ig az uradalmi ügyész, majd pedig a perjel állt. A jövedelmeket, valamint az esetleges beruházások költségeit a tihanyi jószágkormányzó kezelte, akinek havonta számolt el a fürdőfelügyelő.⁵ Pozíciója tehát korántsem tette lehetővé, hogy teljes szabadsággal járhasson el. Befolyásának határait jelzi, hogy Füreden nyaralók vagy villák építésére – engedély híján – nem volt lehetőség, így többek között ő is nemleges választ kapott erre irányuló kérelmére. Az uralkodó csupán 1866 nyarán engedélyezte tizenegy hold terület felparcellázását házhely céljára,⁶ és Écsy csak ekkor építhette fel ma is álló villáját, amely 1868-ban készült el.

Már-már kínos pénzügyi precizitását, egyúttal tisztességét kiválóan jellemzi az a szerződés, amelyet Schwarz Zsigmond pápai „portékással” kötött. E szerint Schwarz „A Savanyu vizi Házbutorokhoz megkivántató kilentz száz hetven két lepedőknek” szállítását vállalta megfelelő ár ellenében úgy, hogy „folyó márczius hónap 30-ig okvetlen személylyesen Tihanyba szállítsa”, továbbá azt is, hogy bizonyos „Vánkos Czihákat is a fent kitett időre” eljuttat a fürdőbe.⁷ Aligha véletlen, hogy Écsy ezt a nem túl komoly jelentőségű „beruházást” is ilyen részletességgel dokumentálta.

A fürdő érdekeit mindenkor szeme előtt tartotta, így pl. 1849-ben azért ragadott tollat, hogy a Somogyból Füredre érkező kormánybiztostól, Noszlopy Gáspártól visszakérje az apátság tulajdonát képező négy lovat, amelyeket ágyúk szállítására vett „kölcson” a kormánybiztos. Az elhivatott forradalmár Noszlopy ekkor élet-halál ura volt a környéken, Écsynek mégis volt bátorsága hozzá for-

dulni: „Könyörgésem megújítom, s esedezem az Apátság nevében ne terheltessek rendelkezni hogy minel előbb a kérdésben lévő 4 ló két kocsis megjöjjön.”⁸

Lelkiismeretességét szintén jól példázza, hogy 1854 őszén – tapasztalatgyűjtés céljával – tanulmányútra indulva kereste fel Ausztria, valamint Cseh- és Morvaország híres fürdőit: Vöslaut, Helenthalt, Teplicet, Bilint, Karlsbadot, Franzensbadot és Marienbadot. Útja során még arra is gondot fordított, hogy Prágában és Bécsben felkeresse az ott lakó füredi törzsvendégeket.⁹

A fürdőigazgató a nyári Füred közönsége körében közismert és népszerű alak volt, aki részt vállalt minden előremutató kezdeményezésben. Amikor 1861-ben a fürdőhelyen eltemették az ott elhunyt fiatal színésznőt, Szöllősy Ninát, a kor népszerű divatlapja, a Hölgyfutár külön kiemelte az ő szerepét: „B[alaton] Füredről mély köszönetet nyilvánítanak Écsy László fürdő igazgató urnak, ki a korán elhunyt Szöllősi Nináról még életében is gyöngéden gondoskodott, temetésénél pedig szintén szép áldozatkészséget tanusita.”¹⁰

Természetesen nem csak ilyen szomorú aktusok fémjelezték közéleti szerepvállalását. 1867. március 25-ikén pl. a tihanyi apátnak ő vitte a hírt arról, hogy Batthyány Ödön gróf elnöksége és Széchényi Béla gróf másodelnöksége alatt vitorlás hajó-egylet alakult, amelynek pártfogója maga a királynő lett: ez volt az ún. Balaton-Füredi Yachtegylet.¹¹

Ismertségét az is mutatja, hogy a fürdői pletykáknak is állandó szereplője volt. Táncsics Mihály leánya, Eszter, aki férjével, Csorba Gézával és édesanyjával 1873 nyarán kereste fel Füredet, naplójában szinte tételszerűen sorolta fel a fürdővendégek aznapi témáit: „A mi asztalunknál egy mindenkivel ismerkedni szerető orvos telepedett le nejével. Beszélte J[alsovics], mi sok ingyenélő van itt Füreden, mennyi kiadása van Raabschnak és mennyi jövedelme Écsynek – 2000 f[o]r[in]t”¹²

A fürdővendégek kényelme érdekében mindent igyekezett elkövetni, legfőbbképpen e törekvésével vívott ki elismerést. Egy Dezső Dániel nevű vendég pl. elégedetten írt Körmenten élő szüleinek elszállásolás körülményeiről 1859-ben: „... mi itt az első vendéglőben vagyunk tek[in]t[etes] Écsy László a füredi fürdőnek főfelügyelője (inspector) ad, amit csak szükségünk. [...] Külön szobánk volt két ágygyal – jó hely.”¹³ Am Écsy egy pillanatra sem felejtette el, hogy elsősorban a fürdőhely érdekeit kell szem előtt tartania. Táncsics Eszter pl. rendkívül szívélyes úriemberként írja le a fürdőigazgatót,

aki azonban a költségek kérdésében hajthatatlannak bizonyult: „Benéztünk az igazgatói irodába, az igazgató Dr. Écsy úrnak esze ágában sincs, hogy a szobák árából valamit is leengedne! Azt mondta a mamának: „Lelkem! Az nem lehet.”¹⁴

Végezetül talán nem hiábavaló gondosságának jellemzésére egy 1867-ben kelt levelet, amelynek címzettje a tihanyi apát volt, szó szerint idézni: „Vendég hála az égnek szép számmal van, s folyamatosan érkeznek naponkint, a szénsavas fürdő igen nagyban használtatik, olyannyira néha egy kis aprehentiát sem lehet kikerülni. Tegnap ezen két ház használatából 19 f[orin]tot vett be a pénztár. [...] Ha szerencsém lesz Nagyságos Urhoz 1000 F[orin]tot azonnal át adhatunk s így folytonosan fizetek meg Isten segítségével a mult szerencsétlen év tartozását leróva. [...] Mágásunk csak gróf Vaynó van, de július 10e felé remélem több is lesz.”¹⁵

Écsy László nyugalmazott fürdőigazgató, királyi tanácsos, a Ferenc József Rend lovagja, a Balaton-Füredi Szeretetház igazgatótanácsának tagja 1895-ben hunyt el. Sírja az arácsi református temetőben található. Az 1850–52, valamint az 1856. évi naplói nem csupán Füred múltjára nézve kiemelkedő fontosságúak, hanem a magyar történelem kevésbé kutatott időszakának, az 1850-es éveknek is egyedülállóan értékes történeti forrásai, amelyek eredeti példányai immár méltó helyen, a Városi Helytörténeti Gyűjteményben találhatóak meg.

1 RÓMER FLÓRIS: A Bakony, természetrajzi és régészeti vázlat. Győr, 1860. 186.

2 Écsy rövid életrajzát l. legújabban: Balatonfüred emlékjelei. Szobrok, emlékművek, emléktáblák, emlékfák, síremlékek. Főszerk.: BÁNDI LÁSZLÓ. Balatonfüred, 2004. (Balatonfüred Városért Közalapítvány kiadványai, 13.) 204.

3 „Ez időben az intézet bérlő kezében lévén, 1834-ben az is határozottatott, hogy amint a bérllet letelik, a szerzet maga veszi át az összes kezelést. Ezen határozat következtében 1835 óta egy intézeti felügyelő, jelenleg igazgató által házilag kezeli.” JALSOVICS ALADÁR: A balatonfüredi gyógyhely és kirándulási helyei képekkel illusztrálva. Bp., 1878. 25.

4 „Écsy [...] azonban hivatalos működését csak a bérlés idejének lefolyása után, t. i. 1836-ik évi április hó 12-én kezdette meg.” ORZOVENSZKY KÁROLY: Balaton-Füred és gyógyhatása. Pest, 1863. 58.

5 HUDI JÓZSEF: A balatoni fürdőkultúra a reformkorban. Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásaiból 1988. Szerk.: BILKEI IRÉN. Zalaegerszeg, 1989. (Zalai Gyűjtemény, 28.) 117–118.

6 SZÜCSNÉ MEZEI MÁRIA: Balatonfüred polgári építkezései. Műemlékvédelem, 1985. 4. sz. 296.

7 Veszprém Megyei Levéltár (= VeML) XII 4/h Üdülöhelyi (Balatonfüred–Savanyúvíz) iratok (= XII 4/h) 1. doboz. Hivatalos levelezés. Szerződések 8 Magyar Országos Levéltár. H 108 Noszlopy Gáspár kormánybiztos iratai. 2. doboz 156.

9 [deési] DADAY ANDRÁS: Az első magyar fürdőügyi tanulmányút. Az Országos Orvostörténeti Könyvtár Közleményei, 1956. Bp., 1956. 107.

10 Vidéki rövid hírek. Hölgyfutár, 1861. 27. sz. 214.

11 SÖRÖS PONGRÁC: A tihanyi apátság története. II. köt. Tihany, mint fiókapátság 1701-től napjainkig. Bp., 1911. 520–521.

12 Táncsics Eszter és Csorba Géza naplója. Szerk.: BUZA PÉTER. Bp., 1994. 67–69.

13 Városi Helytörténeti Gyűjtemény, Balatonfüred.

14 Táncsics Eszter és Csorba Géza naplója, i. m. 58.

15 VeML XII 4/h 1. doboz. Hivatalos levelezés